

ukrajinskou krizi. Z vyjádření našich politiků to vypadá, jako kdybychom tady ruské a ukrajinské turisty nechťeli, alespoň jim vysíláme takový vzkaz, a pak byznys propadá. A představitelé asociací chodí po podnicích a mírně politická vyjádření.

Další otázkou je vízová povinnost Rusů při cestování do České republiky – dlouho diskutované téma, neřešené, které by mohlo přinést státu významný finanční efekt. Úplně nejděsivější je zavedení biometrických pasů. Pasová povinnost se tak zkomplikuje, že přístup Rusů takřka zastaví, protože pokud by vydání mělo fungovat tak, že Rus poletí do Moskvy, kde o pas zažádá, pak poletí zase zpátky, počká, až ho vyzvou, znovu poletí pro pas a zase se vrátí domů, a pak milostivě poletí sem. To by nikdo z nás nedělal, kdyby si chtěl zaletět třeba do Španělska.

JUDr. Štefan Viedenský, vysokoškolský učitel

Vízová politika států Evropské unie je všude stejná a vízová politika Česka vůči občanům Ruska také není nijak odlišná. Zapomínáme na to, že existuje Charta OSN, o kterou se málokdo dneska opírá, a dennodenně se s tím setkáváme. Jakékoliv

řešení sporu nemírovými prostředky je porušování mezinárodního práva, to bychom si prvotně měli uvědomit. Problém je někde jinde. Když vezmeme opravdu spektakulární pozici Ukrajiny, která pro nás byla zajímavá i z hlediska turistického ruchu, nezapomeňme, že jsme měli v Doněcku Generální konzulát České republiky, který se zabýval pouze vydáváním víz pro ukrajinské občany, kteří se stěhovali do České republiky, potažmo do EU. Počet vystavených víz byl kolem pěti tisíc za půl roku. No a my jsme museli zastupitelský úřad zavřít kvůli situaci, která v Doněcku je. Úřad byl evakuován, uzavřen a už pět měsíců nefunguje. Řada Rusů stávající situace chápe jako zklamání, protože byli zvyklí do Karlových Varů pravidelně jezdit a nyní cítí negativistický pohled, na který jsou velice citliví. Vidím dopad současné zahraničněpolitické situace i na naší škole. V poslední době totiž přestali mezi sebou komunikovat ruští, ukrajinští a kazašští studenti, přestože všichni používají ruský jazyk. A my jako kantoři to na chodbách cítíme. Podobně si říkají: já s tímto člověkem nepůjdu na zkoušku, protože to je občan jiného státu. To jsou hrůzy válek, které mají dopad do vztahů mezi lidmi. A já jsem to zažil kdysi v bývalé Jugoslávii velice zřetelně.

JUDr. Jan Syka, advokát

Já jsem nadšený turista, přišel jsem ze zájmu a slyším tady, že problémem cestovního ruchu je politika. Politika je ovšem realita. Realita je slovo, které jsme slyšovali

třeba v roce 1968. V souvislostech, pokud budeme jako obchodníci vytykat jednostranný pohled politikům, připusťme, že politici mohou vytykat jednostranný pohled obchodníkům. A já, když tady tak sedím pod těmi prázdnými pokoji, říkám si, že když ti muzici na Ukrajině budou dosti pilní, mohou tady brzy turisty nahradit. A najednou vidíme, že realita má na chod vliv, že budou bydlet zadarmo. Promiňte, že to říkám takto tvrdě.

Ing. Jan Ficek

Absolutně neberu politické reprezentaci její odpovědnost za to, co musí udělat, to je úplně v pořádku. Na druhou stranu očekával bych, že přijde s nějakým návrhem. K čemu bych to přirovnal – nastanou sucha, přijdou zemědělci, strategické odvětví národního hospodářství, je potřeba, aby dostali dotaci, jinak nepřežijí. Pak ovšem pokud nastane situace, že někdo naruší hranice něčího státu, pak ten stát, když se takhle rozhodne, by měl aspoň nabídnout těm, kteří jsou tím postižení, něco navíc, nějakou strategii, cokoliv. Například rozložíme vám platby DPH, nebo když něco vyčísíte, my vám s tím něčím pomůžeme. Cestovní ruch je na současné situaci bitý. Tady si každý myslí, že hotely to prostě nějak unesou.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D.

Je to podle mého názoru obrovská škoda, že ztrácíme ruský trh, nejenom ve vztahu k cestovnímu ruchu, ale celkově jejich ekonomikou. Je to, myslím si, typická vlastnost české politiky a českého národa, který je jak rasově, tak i národnostně, etnicky homogenní. Má to historické konsekvence, takže jsme o to více neradi nebo vznětliví po letech 1938 a 1968 a možná to nesprávně promítáme i do ekonomických vazeb. Vždyť přece svět je postaven nějakých pár desetiletí, a není to jenom otázka globalizace posledních dvaceti let, na tom, že ekonomicky vyspělé státy lákají investory na své území různými pobídkami a dalšími ekonomickými instrumenty. A u nás zaznívají hlasy ve vztahu k ruskému etniku, že dnes už Karlovy Vary nebo Praha patří Rusům, což neříkám, jestli je to dobře nebo špatně, myslím na to z ekonomického pohledu, v jiných zemích si tyto mentálně ekonomické bariéry nekladou. A to se potom promítá i do toho, že politik můj mandatař. To znamená, že má vykonávat a reflektovat nejenom hlas spotřebitelů, ale i hlas podnikatelské veřejnosti, a promítat ho do konkrétních reálných, společenských, ale i mezinárodních vazeb.

Zákaz kouření v restauracích v zahraniční a vnitrostátní právní úpravě

JUDr. Jiří Vlastník

Jakýkoliv zákaz představuje omezení lidské svobody ve smyslu neomezené možnosti jednat po svém. Zákaz je předpokladem existence společnosti a zajišťuje její soudržnost. Na jedné straně stojí potřeba svobodu jednotlivce

chránit, na druhé straně nutnost vymezení jejích hranic, zajišťujících svobodu jiných či základní zájmy společnosti jako celku. Předmětem tohoto článku je poukázat na některé aspekty zákazu kouření v restauracích, které by měly být při diskusi o něm vzaty v úvahu. Pozornost je věnována ústavnímu kontextu práva kouřit i práva na prostředí bez tabákového kouře, vztahu právní úpravy kouření a podnikání a konečně právní úpravě v České republice *de lege lata* i *de lege ferenda*.

Právo kouřit

V ústavách ani mezinárodních smlouvách právo kouřit jako základní lidské právo zakotveno není. Otázkou je, nakolik je lze odvodit z jiných ustanovení, tvořících tradiční součást katalogů základních lidských práv a svobod, zejména z práva na ochranu soukromí.⁸⁾ V Česku jsem rozhodnutí, které by se ústavnímu rozměru práva kouřit věnovalo, nezaznamenal, inspirativní jsou však rozhodnutí zahraničních soudních instancí.

Nejvyšší soud USA již dříve dovedl, že pouze taková práva, která lze považovat za základní nebo implicitní svobodu, jsou zahrnuta v garanci osobní svobody.⁹⁾ Podle něj neexistuje právo kouřit zaručené na federální ústavní úrovni. V USA byl mimo jiné aprobován požadavek města, aby žadatel o zaměstnání potvrdil, že nejméně po dobu jednoho roku neušel tabák.¹⁰⁾

Jako plně po právu byl uznán i požadavek města na hasiče, že nesmí kouřit ani mimo výkon služby; tato úprava splňovala podle soudu podmínky pro omezení práva (nezaručeného ústavou), neboť sledovala rozumný zájem na zdravém hasičském sboru.¹¹⁾

Nejvyšší soud USA též uzavřel, že protikuřáckými opatřeními nedochází k diskriminaci kuřáků proti nekuřákům, tedy k porušení ústavně zaručeného práva na rovné zacházení, neboť neshledal, že by kuřáci byli skupinou s neměnnými, pevně danými charakteristikami (určenými narozením), a splňovali tak znaky definující skupinu vyžadující zvláštní ochranu.¹²⁾

Novozélandský nejvyšší soud (*High Court*) posuzoval práva pacientů a personálu v psychiatrických léčebnách, kteří brojili proti absolutnímu zákazu kouření (ve vnitřních i vnějších prostorách), a mimo jiné tvrdili, že zákaz kouření byl vůči kuřákům krutý, nespravedlivý a působil jim utrpení. Soud dospěl k závěru, že úplný zákaz kouření neomezuje žádné právo (pacientů ani personálu), a i kdyby tomu tak bylo, byl by odůvodněný. Současné dovedl, že věc není nutné posuzovat z pohledu diskriminace kuřáků vůči nekuřákům, neboť závislost na nikotinu nelze kvalifikovat jako postižení. Ve svém rozhodnutí mimo jiné rozlišil mezi situací psychiatrických zařízení, řídicích se zákonem o ochraně veřejného zdraví, jehož

deklarovaným cílem je též ochrana a podpora zdraví (čemuž konvenuje i zákaz kouření), a situací věznic, v nichž bylo zřízení kuřáckých místností povoleno zvláštním zákonem o ochraně proti kouření.¹³⁾

Z rozhodnutí německého federálního ústavního soudu vyplývá, že z pohledu ústavního práva je přípustný plošný zákaz kouření v barech a restauracích.¹⁴⁾

Anglický správní soud (*Queens Bench Division*) dospěl k závěru, že v případě zákazu kouření v prostorách psychiatrické léčebny (výjimky ze zákazu mohly být připuštěny jen při splněních zvláštních podmínek) není tak závažným omezením práva pacienta na soukromí (osobní integritu), aby se jednalo o zásah do práva na soukromí podle čl. 8 Úmluvy. Soud poukázal na to, že čl. 8 Úmluvy nechrání lidskou svobodu jako takovou a nezajišťuje právo jednotlivce ve svém soukromí rozhodovat o jakýchkoliv aktivitách bez omezení. Dovedl, že právo na soukromí podle čl. 8 Úmluvy má nutně jiný obsah v závislosti na tom, je-li využíváno v soukromých prostorách nebo v prostorách léčebny, kde jsou určitá omezení nezbytná (a implicitní). Z čl. 8 Úmluvy nelze dovést povinnost léčebny umožnit pacientům kouření. I pokud by byl čl. 8 Úmluvy dotčen, byl by zákaz kouření proporcionální a přípustný.¹⁵⁾ Tyto závěry byly následně potvrzeny i odvolacím soudem.¹⁶⁾

Oproti tomu z rozhodnutí lorda Stewarta jako soudce skotského správního soudu (*Court of Session*), přezkoumávajícího zákaz kouření v psychiatrické léčebně, vyplývá, že sice neexistuje lidské právo kouřit ve smyslu čl. 8 Úmluvy, nicméně tento článek je třeba v konkrétním případě aplikovat. Lord Stewart jasně rozlišil mezi ochranou jiných osob před (sekundárním) cigaretovým kouřem a právem každého rozhodovat ve svém soukromí o svém vlastním životě (byť to pro něj může mít škodlivé následky) bez zásahu státu, který je možný jen ze závažných důvodů. Poukázal na to, že právo jednotlivce na soukromí je třeba respektovat i v zařízeních, kde je jednatelce zadržován bez své vůle. Na tomto základě dovedl, že právo stěžovatele na soukromí podle čl. 8 Úmluvy bylo porušeno, neboť zákaz kouření ve vnějších prostorách léčebny (na rozdíl od zákazu kouření ve vnitřních prostorách) nebyl přiměřený legitimnímu cíli, tj. ochraně třetích osob před cigaretovým kouřem a opatření nebylo přizpůsobeno konkrétním potřebám stěžovatele. Uzavřel, že zákaz kouření ve vnějších prostorách porušoval i příslušnou zákonnou úpravu, ukládající léčebně, aby jakákoliv její opatření byla přizpůsobena konkrétním potřebám a okolnostem jednotlivce a byla přijata co nejméně omezujícím způsobem. Lord Stewart dále shledal, že zákaz kouření porušoval i zákaz diskriminace podle čl. 14 Úmluvy, neboť osoby v dlouhodobém výkonu trestu odnětí svobody, s nimiž pacienti držené v léčebně bez jejich souhlasu porovnával, ve vězeních kouřit mohli.

8) Např. čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) či čl. 7 Listiny základních lidských práv a svobod („Listina“).

9) *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 152 (1973), *Viz There Is No Constitutional Right to Smoke*, http://www.hcd.ca.gov/codes/rt/B_ThereIsNoConstitutionalRighttoSmoke_CA_4_05.pdf.

10) *City of North Miami v. Kurtz*, 653 So.2d 1025, 1028 (Fla. 1995), viz tamtéž.

11) *Grusendorf v. City of Oklahoma City*, 816 F.2d 539, 541 (10th Cir. 1987), viz tamtéž.

12) *NYC C.L.A.S.H., Inc. v. New York*, 315 F. Supp. 2d 461, 480, 482 (S.D.N.Y. 2004), viz tamtéž.

13) <http://www.nzlii.org/nz/cases/NZHC/2013/1702.html>.

14) *Viz Kohler S., Minkner P.: Smoke-Free Laws and Direct Democracy Initiatives on Smoking Bans in Germany: A Systematic Review and Quantitative Assessment*, publikováno 3. 1. 2014 pod 10.3390/ijerph110100685.

15) *R (G) v Nottinghamshire Healthcare NHS Trust* [2008], viz <http://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Admin/2008/1096.html>.

16) <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2009/795.html>.

Úsměvné je, že nepřiznal stěžovateli požadované odškodnění ve výši 3000 liber s odkazem na to, že za dobu svého zadržení stěžovatel z důvodu zákazu kouřit přinejmenším 8000 liber ušetřil.¹⁷⁾

Kouření je zálibou a současně (pro řadu osob) závislostí. Neuspokojuje jinou individuální potřebu, jako například řízení automobilu produkujícího též řadu zdravotně škodlivých zplodin, které je jedním z prostředků realizace základní svobody pohybu.

Těto skutečnosti odpovídají i výše popsání rozhodnutí, z nichž lze dovodit, že právo kouřit nepoživá nejvyšší ochrany a oprávnění státu kouření regulovat či zakázat je velmi široké. Vždy je však třeba důsledně odlišovat ochranu třetích osob před cigaretovým kouřem (v této oblasti mají státy při stanovení omezení kouření širokou míru uvážení), a ochranu jednotlivce před sebou samým, kde se nutně prosazuje právo žít podle svého, které může zahrnovat i možnost provozovat aktivity, které jsou pro dotčeného jednotlivce považovány za fyzicky či morálně škodlivé, kde zásah státu omezující takovéto aktivity podle ustanovení čl. 8 odst. 2 Úmluvy podléhá zvláště přísnému přezkumu.¹⁸⁾

Právo na prostředí bez tabákového kouře

Předmětem tohoto článku není podrobně se věnovat následkům kouření. Právní úprava by však každopádně měla zohlednit, že negativní účinky tabákového kouře na lidské zdraví jsou lékařskou vědou přijímány jako platný fakt. Tabákový kouř je tvořen několika tisíci chemických látek, z nichž několik set je toxických (pro lidské tělo jedovatých), několik desítek karcinogenních (tj. způsobujících či napomáhajících rakovinnému bujení) a několik radioaktivních; kromě jiného obsahuje tabákový kouř arsen, acetaldehyd, toluen, benzen, fenol, formaldehyd, metanol, kadmium, polonium či olovo.¹⁹⁾ Aktivní kouření i pasivní vystavení tabákovému kouři ovlivňuje většinu orgánů lidského těla a může vést k celé řadě zdravotních problémů.

Příčinu zdravotních problémů či úmrtí ovšem často nelze izolovat od působení jiných příčin. Obdobně jako v jiných oblastech se i zde pohybujeme v oblasti pravděpodobnosti. Tabákový kouř též zjevně na různé lidi působí různě.

V každém případě je však kouření považováno za příčinu řady onemocnění a zdravotních problémů a nejčastěji nikoliv nevyhnutelnou příčinu vážných onemocnění a úmrtí na světě vůbec. Ostatně v ustanovení čl. 8 odst. 1 Rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace o kontrole tabáku (dále jen „RÚKT“)²⁰⁾ její smluvní

strany potvrdily, že vědecké důkazy jednoznačně poukazují na to, že expozice tabákovému kouři způsobuje smrt, onemocnění a postižení.

Podle odhadů světové zdravotnické organizace (WHO) je tabákový kouř příčinou přibližně 6 milionů úmrtí (toto číslo se má do roku 2020 zvýšit na 7 milionů a do roku 2030 na 8 milionů), z čehož je 600 000 úmrtí připisováno pasivní expozici tabákovému kouři. Jen ve Velké Británii zapříčiní kouření přibližně 100 000 úmrtí ročně. Z celkového počtu 442 759 úmrtí osob starších 35 let bylo 79 100 připisáno následkům kouření (36 % ze všech úmrtí na respirační onemocnění, 28 % ze všech úmrtí na rakovinu a 14 % ze všech úmrtí na nemoci oběhového systému).²¹⁾ V USA kouření podle odhadů zaviní 480 000 úmrtí (každé páté úmrtí) ročně, přičemž věk dožití je u kuřáka v průměru o 10 let nižší než u nekuřáka. Pasivní vystavení tabákovému kouři je ročně příčinou téměř 42 000 úmrtí (z toho 7333 případů rakoviny a 33 951 případů nemoci srdce). Riziko onemocnění řadou závažných onemocnění se u kuřáka podle statistik zvyšuje několikanásobně.²²⁾ Ve Francii je tabák příčinou více než 60 000 úmrtí ročně (přibližně desetkrát více než úmrtí z důvodu dopravních nehod); každý třetí případ rakoviny je zapříčiněn tabákem.²³⁾

V ČR z přibližně 100 000 úmrtí ročně připadá zhruba 18 000 na následky kouření (z toho 8000 úmrtí na kardiovaskulární nemoci, 7000 na rakovinu, 2000 na respirační onemocnění, 1000 na ostatní onemocnění), z toho 3000 na následky pasivního vystavení tabákovému kouři. Dvě třetiny úmrtí připadají na lidi mladší 65 let, přičemž 9 z 10 kuřáků začíná s kouřením před 18. rokem věku.²⁴⁾ ČR náleží nelichotivá 12. příčka v počtu ročně vykouřených cigaret na osobu.²⁵⁾

Je zjevné, že kouření i pasivní vystavení tabákovému kouři nezanedbatelně škodí lidskému zdraví. Právo na ochranu lidského zdraví je přitom nedílnou součástí základního lidského práva na život ve smyslu čl. 2 Úmluvy či čl. 6 Listiny. Evropský soud pro lidská práva se opakovaně vyslovil k případům nuceného vystavení tabákovému kouři. V případě stěžovatele ve výkonu trestu odnětí svobody dovodil, že nucená expozice tabákovému kouři může spolu s dalšími faktory (například přeplněnost cely) představovat porušení základního lidského práva na zákaz nelidského a ponižujícího zacházení či trestání ve smyslu čl. 3 Úmluvy.²⁶⁾ V jiném případě shledal, že u doživotního výkonu trestu musí stát chránit vězně před účinky pasivního kouření, ukazují-li lékařské zprávy a doporučení lékařů, že je to ze zdravotních důvodů nezbytné.²⁷⁾ Tato judikatura potvrzuje existenci základního práva na prostředí bez tabákového kouře, které lze považovat za protiklad práva kouřit a za vymezení jeho hranice. Na rozdíl od práva kouřit však právo na prostředí bez tabákového kouře poživá nejvyšší právní ochrany.

17) Viz goo.gl/Xcsihb.

18) Rozsudek ESLP ve věci *Pretty v. Spojené království* z 29. 4. 2002, 62.

19) Např. *Hazardous Compounds in Tobacco Smoke* www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3084482/, *Cigarette Smoke Components and Disease: Cigarette Smoke Is More Than a Triad of Tar, Nicotine, and Carbon Monoxide*, http://cancercontrol.cancer.gov/Brp/tcrb/monographs/7/m7_5.pdf, Pazdera V., Fousek M., Ferus M., Dryahina K., Španěl P., Shestivska V., Civiš S. *Spektroskopie tabákového kouře*, www.jh-inst.cas.cz/3nastroje/data/dokument/soubor/ccf_2-11_D.pdf. Mlčoch M. *Chemické složení cigaretového kouře, co obsahuje kouř z cigaret*, www.kurakovaplice.cz/koureni_cigaret/zajimavosti-a-statistiky/co-obsahuje-cigaretovy-kour-dym/5-chemicke-slozeni-cigaretoveho-koure-co-obsahuje-kour-z-cigaret.html.

20) Viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 71/2012 Sb. m. s.

21) *Smoking statistics Illness and death*. goo.gl/VdajLm, goo.gl/5M-CUFG.

22) *Tobacco-Related Mortality* goo.gl/qxwR5a.

23) goo.gl/hHfXEO.

24) goo.gl/HM92TU.

25) goo.gl/DEljEI.

26) Rozsudek ESLP ve věci *Florea v. Rumunsko* z 14. 9. 2010.

27) Rozsudek ESLP ve věci *Elefteriadis v. Rumunsko* z 25. 1. 2011.

Na druhou stranu je projevem základní zásady autonomie lidské vůle právo jednotlivce disponovat (do určité míry) i základními lidskými právy a rozhodovat o tom, zda, případně v jaké rozsahu svého zaručeného práva využije či nikoliv. Ani autonomii lidské vůle nicméně nelze absolutizovat a vždy je nezbytné nalézat odpovídající rovnováhu mezi rozsahem, v němž se lze ústavně zaručeného práva vzdát vlastním jednáním, a minimálním rozsahem základního práva, které je nutné zaručit bez ohledu na vůli jednotlivce.

Podle českého Ústavního soudu tak „ochrana autonomie vůle nemůže být absolutní tam, kde existuje jiné základní právo jednotlivce nebo ústavní princip či jiný ústavně aprobovaný veřejný zájem, které jsou způsobilé autonomii vůle proporcionálně omezit.“²⁸⁾ Samotné vzdání se zaručeného práva přitom musí vykazovat určitou kvalitu, zejména musí být prosté donucení²⁹⁾ a musí být jednoznačné.³⁰⁾

V první řadě je nutné posoudit, nakolik kuřák kouřením škodlivě působí na jiné osoby. Zde je patrný rozdíl mezi uzavřenými a otevřenými prostory, kdy je míra expozice tabákovému kouři pravidelně snížena v důsledku jeho nižší koncentrace a v určitých případech může být jen marginální. Dále je nutné rozlišovat mezi místy, která jsou pro člověka nevyhnutelná (úřady, prostředky MHD, veřejné budovy, pracoviště, společné prostory domu apod.), a místy, která člověk navštěvovat nemusí a činí tak pouze ze svého svobodného rozhodnutí. Toto rozlišení je však obtížné, neboť člověk se teoreticky může vyhnout téměř všem místům a prostorům. Na jeho svobodném rozhodnutí záleží, zda bude žít ve městě či na venkově, zda bude navštěvovat střední či vysokou školu, zda se bude dopravovat autem či veřejnou dopravou, zda navštíví úřad

sám, nebo se nechá zastoupit. Svoboda lidského rozhodování je v tomto směru teoreticky neomezená. Kritériem rozlišení mezi „nevyhnutelností“ a „zbytností“ místa by proto mělo být nejspíše to, zda člověk určité místo navštěvuje za účelem uspokojování své běžné životní potřeby, či nikoliv. V konkrétním případě restaurace tak její návštěva za účelem stravování uspokojováním běžné životní potřeby podle mého názoru je, byť člověku nic nebrání, aby si například nakoupil v supermarketu a uvařil doma nebo navštívil jinou restauraci (je-li dostupná).

V úvahu je třeba vzít i to, že předpokladem svobodného vzdání se základního práva na ochranu zdraví je dobrá informovanost o škodlivých následcích vystavení tabákovému kouři (která nemusí být pravidlem, neboť vědecky prokázané škodlivé následky kouření jsou často bagatelizovány či zpochybňovány), i vědomost o tom, jakému množství tabákového kouře bude člověk v restauraci vystaven. Toto množství přitom předem určit nelze (nemusí kouřit nikdo, mohou však též kouřit všichni hosté restaurace). Samozřejmě svou roli hrají i sociálně-ekonomické aspekty. I člověk, který nechce být vystaven kouři, bude jen těžko odmítat účast na srazu spolužáků nebo na obchodní schůzce s partnerem v kuřácké restauraci. Tím spíše to platí u zaměstnanců kuřáckých zařízení, pro něž je pobyt v něm nezbytnou podmínkou a součástí jejich zaměstnání. Člověk vždy spíše volí „něco za něco“ a negativní následky na své zdraví je často ochoten podstoupit výměnou za uspokojení jiné potřeby. Lze poukázat i na to, že volba kuřáka není zcela svobodná z důvodu nikotinové závislosti (podle výzkumů nikotin co do vytváření závislosti předčí heroin či kokain).³¹⁾

28) Viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2164/10 z 1. 11. 2011.

29) Viz rozsudek ESLP z 27. 2. 1980 ve věci Deweer v. Belgie, odst. 49.

30) Viz rozsudky ESLP z 23. 5. 1991 ve věci Oberschlick v. Rakousko, odst. 51, a z 25. 2. 1992 ve věci Pfeifer a Plankl v. Rakousko, odst. 37; srov. též rozsudek ESLP ve věci Poitrimol v. Francie, z 23. 11. 1993.

31) V této souvislosti je zajímavé, že tabákové společnosti v USA v soudních řízeních, jejichž předmětem byla regulace tabáku, namítaly, že kouření nevede k závislosti, neboť charakteristikou závislosti je podle nich i rozpad osobnosti, který u kuřáků nenastává (a odkazovaly na dříve překonanou definici závislosti). Viz Hiltz, P. J. Relative Addictiveness of Drugs http://whyquit.com/whyquit/A_Henningfield_Benowitz.html.

V neposlední řadě je nutné zvážit, kdy je člověk vůbec schopen o vzdání se svého práva na prostředí bez kouře učinit svobodné rozhodnutí, jež nepochybně vyžaduje schopnost posoudit následky takového počínání (a předpokládá dobrou informovanost o následcích působení kouře na lidský organismus). V českém právu nabývá člověk plnou svéprávnost zpravidla dosažením 18. roku věku.³²⁾ Český zákonodárce ostatně zakazuje prodej tabákových výrobků právě osobám mladším 18 let³³⁾ a vychází z toho, že až dosažením 18. roku věku je jednotlivec schopen svobodně posoudit následky kouření a rozhodnout se, zda bude kouřit či nikoliv. Zákonodárce nicméně nezletilý nijak nechrání proti pasivní expozici tabákovému kouři, což je podle mého názoru nedostatkem právní úpravy a představuje rozpor s mezinárodními závazky ČR.³⁴⁾ Příkladem lze poukázat na úpravu některých kanadských či australských států, v nichž je za přítomnosti nezletilých zakázáno kouřit i v osobních vozidlech (požívajících jinak ochrany soukromí).

Z výše uvedeného je zřejmé, že stát je povinen přijímat opatření k tomu, aby zajistil osobám, podléhajícím jeho jurisdikci, právo na prostředí bez tabákového kouře, což lze dovodit jak z povinnosti státu zajistit jednotlivcům nerušený výkon práva na život (a zdraví) podle Úmluvy či Listiny, tak i z čl. 8 odst. 2 RÚKT, podle něhož je stát povinen aktivně podpořit přijetí a zavedení účinných opatření poskytujících ochranu před expozicí tabákovému kouři ve vnitřních prostorách pracovišť, ve veřejné dopravě, vnitřních prostorách veřejných míst, a podle potřeby na dalších veřejných místech. Na druhou stranu by měl stát vážit, kdy jsou následky vystavení tabákovému kouři škodlivé a kdy jen marginální, i to, že člověk má sám za určitých podmínek možnost se svého základního práva na ochranu zdraví vzdát, což platí jak pro kuřáky, tak lidi pasivně vystavené tabákovému kouři.

Vztah právní úpravy kouření a podnikání

Podmínky poskytování služeb veřejnosti určuje stát, přičemž i zde platí, že by jednotlivce měl omezovat jen v míře nezbytné. Právo na podnikání a na ochranu majetku ostatně tvoří součást katalogu základních lidských práv.³⁵⁾ Jak bylo nicméně uvedeno výše, oprávnění státu omezit kouření je velmi široké, neboť samotné právo kouřit nepožívá nejvyšší právní ochrany.

V každém případě i zde platí, že jakékoliv zákonné omezení lidského jednání musí mít určitou kvalitu (zejména dostupnost, jasnost a předvídatelnost právního předpisu), musí sledovat legitimní cíl (v konkrétním případě ochranu zdraví) a omezení musí být tomuto cíli přiměřené (nemělo by jít dál, než je nezbytné). Při právní úpravě podnikatelského prostředí vystupuje do popředí požadavek

na nediskriminaci mezi jednotlivými podnikateli a vytvoření rovného, spravedlivého soutěžního prostředí. V tomto směru je inspirativní judikatura německých soudů.

V Německu jsou pravidla omezující kouření upravena jednak na federální úrovni (zejména kouření ve federálních úřadech a dopravních prostředcích), jednak na úrovni jednotlivých německých států, přičemž všechny přijaly v období let 2007 a 2008 zákony omezující kouření různorodým způsobem. 30. července 2008 vydal německý federální ústavní soud významné rozhodnutí na základě stížnosti provozovatelů dvou malých restaurací a nočního klubu v Berlíně, resp. Baden-Württembergu. Soud aproboval možnost obecného bezvýjimečného zákazu kouření v zařízeních podobného typu. Současně dovodil, že malá gastronomická zařízení, zaměřující se na prodej alkoholických nápojů v jedné místnosti, v níž je kouření zakázáno, jsou v ekonomické nevýhodě, pokud větším gastronomickým zařízením zákon umožňuje vyhradit pro kouření oddělený prostor. Obdobně soud dovodil diskriminaci nočních klubů, jimž zákon vyhrazení prostoru ke kouření nedovoľoval, oproti jiným gastronomickým zařízením, která této výjimky využít mohla. Existenci uvedených výjimek z těchto důvodů soud shledal protiústavní a uzavřel, že buď tyto výjimky musí být zrušeny, anebo rozšířeny takovým způsobem, aby malá gastronomická zařízení ani noční kluby nebyly diskriminovány. Na základě uvedeného rozhodnutí německého federálního soudu zůstaly protikuřácké zákony v platnosti, nicméně gastronomická zařízení mohla okamžitě umožnit kouření, pokud nebylo podáváno jídlo, rozloha zařízení byla nejvýše 75 m², neexistovaly v nich žádné oddělené prostory a u vchodu bylo vyznačeno, že kouření je povoleno a nezletilým je vstup zakázán. V jiném případě federální německý ústavní soud rozhodoval o zákonné úpravě kouření v Hamburku a dovodil, že výjimka pro zařízení prodávající výlučně nápoje, umožňující vyhradit oddělené prostory pro kuřáky, je diskriminující vůči zařízením zaměřujících se na prodej pokrmů, a tudíž protiústavní. V návaznosti na toto rozhodnutí Hamburk změnil zákon na ochranu proti kouření a umožnil zřizování oddělených místností pro kuřáky i zařízením nabízejících stravovací služby. Bavorský ústavní soud v r. 2012 posuzoval, zda je ústavně souladný zákonný zákaz kouření v kuřáckých klubech, které v Bavorsku vznikly po zavedení zákazu kouření a vyžadovaly u návštěvníků (formální) členství (s cílem umožnit argumentaci, že se nejedná o místo veřejně přístupné). Soud dovodil, že zákaz kouření v kuřáckých klubech přípustný je, ale že kouření může být povoleno při skutečně soukromých událostech, které jsou judikaturou bavorského správního soudu definovány jako shromáždění, jež jsou od počátku omezena na obvykle úzký okruh jednotlivě pozvaných hostů, kteří se již před událostí znali (např. rodinná oslava).³⁶⁾ Popsaná rozhodnutí německých soudů dokládají, že zákonodárce by měl preferovat (obdobně jako v jiných oblastech) obecně platnou úpravu, neboť výjimky mohou vést (a pravidelně vedou) ke zkrácení konkurenčního prostředí a k porušení práva podnikatelů na svobodné podnikání a nediskriminaci.

32) Před dosažením 18. roku věku lze nabýt svéprávnosti uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti rozhodnutím soudu nezletilému staršímu 16 let, je-li osvědčena jeho schopnost sám se žít a obstarat si své záležitosti, a to na žádost nezletilého nebo jeho právního zástupce se souhlasem nezletilého (§ 37 občanského zákoníku).

33) § 6 zák. č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

34) Podle čl. 24 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna účinná a nutná opatření k odstranění všech tradičních praktik škodících zdraví dětí.

35) Čl. 1 odst. 1 dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě, čl. 26 Listiny.

36) Viz Kohler S., Minkner P.: Smoke-Free Laws and Direct Democracy Initiatives on Smoking Bans in Germany: A Systematic Review and Quantitative Assessment, publikováno 3. 1. 2014 pod 10.3390/ijerph110100685.

Různé státy přistupují k omezení kouření v restauracích různě. Jen ve venkovních prostorech restaurací připouštějí kouření například Bulharsko, Irsko, Maďarsko, Malta, Lotyšsko, Portugalsko, Spojené království, Nový Zéland, Austrálie (resp. jednotlivé státy – v Queenslandu platí zákaz kouřit i v určité vzdálenosti od vchodů do ne-rezidenčních objektů). Možnost kouření v oddělených místnostech připouštějí z evropských zemí například Slovensko, Francie, Itálie, Chorvatsko, Slovinsko či Švédsko. Podmínky se přitom výrazně odlišují. Například Slovensko vyžaduje, aby nekuřácký prostor zabíral alespoň 50 % plochy, byl umístěn u vstupu do zařízení a byl oddělen tak, aby do něj nepronikaly škodlivé látky z prostoru pro kuřáky. Francie oproti tomu předepisuje, že kuřácký prostor může zabírat maximálně 20 % plochy zařízení a mít nejvíce 35 m², nesmí jít o průchozí prostor, musí být oddělen automaticky zavíranými dveřmi (znevýhodňujícími neúmyslné otevření) a ventilován tak, aby se celý objem vzduchu v místnosti vyměnil nejméně desetkrát za hodinu (při udržení konstantního podtlaku); obsluha není přípustná a obslužný personál může navštěvovat prostor nejdříve jednu hodinu poté, kdy místnost opustil poslední uživatel, a byla vyvětrána.³⁷⁾ Některé státy připouštějí kouření v podnicích do stanovené podlahové plochy (některé německé státy, v nichž byly výjimky připouštěny v návaznosti na judikaturu německého federálního soudu; viz výše): Rumunsko – podniky do 100 m², Rakousko – do 50 m² či Dánsko – do 40 m². Zřizování speciálních kuřáckých klubů připouštějí některé německé státy, Litva či Španělsko.³⁸⁾

V souvislosti s protikuřáckou legislativou byla prováděna řada průzkumů či studií týkajících se dopadu této legislativy na podnikání gastronomických zařízení. Z některých vyplynulo, že protikuřácká legislativa se na ekonomické situaci těchto zařízení a turismu nijak negativně neprojevila, nebo měla naopak pozitivní dopady.³⁹⁾ Jiné studie přinesly protichůdné výsledky a dospěly k závěru, že zákazy mají na dotčená zařízení negativní dopad a vedou k ekonomickým ztrátám.⁴⁰⁾ Dopad protikuřáckých opatření se bude zřejmě lišit podle typu zařízení a jeho konkrétní situace.⁴¹⁾

Často je užíván argument, že kouření představuje pro státní rozpočet nezanedbatelnou část příjmů. V minulosti byla prováděna řada průzkumů, dospívajících i v tomto směru k protichůdným výsledkům. Některí autoři dospěli k závěru, že kouření představuje pro společnost (při zohlednění daňových příjmů) nezanedbatelnou čistou finanční zátěž, zejména v důsledku nákladů na léčbu kuřáků, nižší produktivity práce či nákladů na preventivní

opatření proti kouření.⁴²⁾ Oproti tomu průzkumy zadávané tabákovými společnostmi (včetně průzkumu Phillip Morris v ČR) dospívaly k závěru, že kouření přináší ekonomice čistý zisk, a to při zohlednění skutečnosti, že kuřáci umírají o několik let dříve než nekuřáci, a stát tak ušetří na nákladech jejich zdravotní péče a vyplácených důchodech.⁴³⁾ Posledně zmíněné průzkumy byly předmětem kritiky nejen z morálního pohledu, ale i po odborné stránce, neboť údajně značně podhodnocovaly náklady na léčbu kuřáků. Výzkum prováděný ve Finsku v roce 2012 dospěl k závěru, že v důsledku nižšího věku dožití kuřáků (v průměru o 8,6 roku) byly průměrné výdaje státu na léčbu kuřáka o 4600 € nižší než výdaje na léčbu nekuřáka a výdaje státu na penzi byly u kuřáka průměrně nižší dokonce o 126 850 €; celkem tak jeden kuřák přispěl do veřejných financí částkou o 133 380 € vyšší než nekuřák. Při zohlednění ocenění doby, o níž byl lidský život zkrácen v důsledku kouření, nicméně autoři výzkumu dospěli k závěru, že čistý přínos nekuřáka oproti kuřákovi činí přibližně 70 000 €.⁴⁴⁾

Česká situace de lege lata

V ČR je právní úprava kouření v restauracích obsažena v zákoně č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon“). Zákon rozlišuje tři typy zařízení společného stravování (tedy zařízení provozovaných na základě hostinské činnosti, jako jsou nejen restaurace, ale i např. kavárny, bary, diskotéky, kluby apod.)⁴⁵⁾ v závislosti na rozhodnutí jejich provozovatele, a to (a) zařízení kuřácká (v nichž je kouření povoleno), (b) zařízení nekuřácká (v jejichž vnitřních prostorách je kouření zakázáno) a (c) zařízení s oddělenými prostory (v jejichž vnitřních prostorech, určených pro nekuřáky, je kouření zakázáno).⁴⁶⁾

Podle § 8 odst. 4. zákona musí mít kuřácká zařízení a zařízení s vyhrazenými prostory, v nichž je kouření povoleno, zajištěné dostatečné větrání podle požadavků stanovených zvláštním právním předpisem.⁴⁷⁾ Zařízení s vyhrazenými prostory musí mít prostory, v nichž je kouření povoleno, stavebně odděleny od prostor, v nichž je kouření zakázáno. Zákon však ohledně stavebního oddělení nestanoví žádné požadavky (srov. například úprava Slovenska či Francie výše) a toto neurčité spojení dosud zřejmě nebylo předmětem soudního výkladu.

42) Ohledně ČR viz např. Kouření cigaret a ekonomika ČR – je kouření přínosem do státní kasy? goo.gl/CvD63V; ohledně USA goo.gl/OnYGDq; ohledně Austrálie viz The cost of smoking, dostupné na goo.gl/t5uXqg; ohledně Ontaria viz goo.gl/FQX3w4.

43) Viz např. The economics of tobacco, http://www.ash.org.uk/files/documents/ASH_121.pdf.

44) Viz např. Tiihonen, J., Ronkainen K., Kangasharju, A., Kauhanen J. The net effect of smoking on healthcare and welfare costs. A cohort study, <http://bmjopen.bmj.com/content/2/6/e001678.full>.

45) Pod hostinskou činnost spadají činnosti spočívající v přípravě a prodeji pokrmů a nápojů k bezprostřední spotřebě v provozovně, v níž jsou prodávány (viz nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností).

46) Viz § 2 a § 8 zákona o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

47) Viz nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, jež však ohledně větrání neobsahuje úpravu specifickou pro zařízení společného stravování a v praxi je jen těžko aplikovatelná.

37) Viz čl. Article R3511-3 Code de la Santé Public.

38) Srov. např. goo.gl/zSvB5e či goo.gl/9qd5Gx.

39) Viz např. Glantz S. A., Charlesworth, A. Tourism and Hotel Revenues Before and After Passage of Smoke-Free Restaurant Ordinances goo.gl/64WZdS, Lomis, B. R., Shafer, P. R., Hasselt, M. The Economic Impact of Smoke-Free Dining, goo.gl/fzKYOa. Melberg, H. O., Lund, K. E. Do smoke-free laws affect revenues in pubs and restaurants? goo.gl/LHTI7X.

40) Marlow M. L. The Economic Losers from Smoking Bans, goo.gl/QKfU2r. Hennessy, P. Pub Trade Suffering from Smoking Ban; viz goo.gl/OudIt3.

41) Srov. Pakko M., R. The Economic Impact of a Smoking Ban in Columbia, Missouri: An Analysis of Sales Tax Data for the First Year, viz goo.gl/T9kewQ.

Platné právo každopádně žádně straně neposkytuje dostatečnou právní jistotu a v praxi vede nutně k tomu, že k jeho výkladu přistupují provozovatelé různě a ochrana nekuřáků, kterou si tato úprava kladla za cíl,⁴⁸⁾ je iluzorní. Lze též poukázat na zajímavý paradox, podle něhož zaměstnanci kuřáckých zařízení kouřit nemohou, nachází-li se v kuřáckém zařízení alespoň jeden nekuřák, neboť podle § 106 odst. 4 písm. e) zákoníku práce zaměstnanci nesmějí kouřit na pracovišti či jiných prostorách, kde by byli účinkům kouření vystaveni též nekuřáci.

V roce 2012 Česká republika ratifikovala RÚKT a zavázala se mj. přijmout účinná opatření a poskytnout ochranu před tabákovým kouřem ve vnitřních prostorách veřejných míst (mezi něž lze řadit i kuřácká zařízení). V souvislosti s tímto závazkem je nutné zmínit i doporučení Rady EU ze dne 30. 11. 2009 o nekuřáckém prostředí č. 2009/C 296/02 (dále jen „Doporučení REU“) doporučující členskými státy, aby zajistily účinnou ochranu před expozicí tabákovému kouři na vnitřních pracovištích, vnitřních veřejných místech, ve veřejné dopravě, a je-li je to vhodné, na dalších veřejných místech. Příloha Doporučení REU, obsahující pokyny, přijaté na 2. konferenci stran Úmluvy, obsahuje některé významné definice, které představují vodítka jednak pro zákonodárce, jednak pro výklad existujících právních předpisů, jak dokládá zatím nepřilíš rozsáhlá judikatura Nejvyššího správního soudu. Podle těchto pokynů a doporučení evropských normotvůrců by mj. měla být všechna vnitřní pracoviště a uzavřená veřejná místa nekuřácká, neboť jiná řešení jako například oddělené prostory nejsou účinná a nechrání dostatečně před tabákovým kouřem.

Pokud jde tuzemskou o judikaturu týkající se zákazu kouření, je poměrně skoupá. Zajímavý je z poslední doby především rozsudek Nejvyššího správního soudu z 21. 6. 2013, čj. 6 Ads 2/2013-38, v němž soud potvrdil odpovědnost provozovatele nekuřáckého zařízení (kavárny umístěné v obchodním centru v Brně-Modřicích) za dodržování zákazu kouření na jeho terase, přičemž se podrobně zabýval vymezením vnitřních prostor a veřejnosti přístupných míst, odkázal na výkladová vodítka v Doporučení REU a přiznal jim význam dotvářející právo. Poukázat lze též na rozsudek Nejvyššího soudu z 16. 1. 2007, sp. zn. 26 Cdo 2071/2005,⁴⁹⁾ v němž soud potvrdil pasivní legitimaci nájemců prostor v domě u žaloby nájemce domáhajícího se ochrany před kouřením ve společných prostorách domu a dovodil, že i kouření podléhá režimu imisí v sousedských vztazích.

Česká situace de lege ferenda

Níže shrnuji závěry či premisy, které by podle mého názoru měl vzít zákonodárce v úvahu při přijímání úpravy omezující kouření v restauracích, která je v současnosti předmětem diskuse, ať již jde o návrh poslanců hnutí ANO (sněmovní tisk č. 272, navrhuující zavedení zákazu kouření ve vnitřních prostorách zařízení společného stravování), anebo o návrh zpracovávaný ministerstvem zdravotnictví (který by měl zakazovat kouření pouze v zařízeních prodávajících pokrmy).

48) Viz důvodová zpráva k zákonu č. 305/2009, jenž novelizoval zákona o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

49) Obě rozhodnutí jsou uveřejněná v tomto dvojčísle Rodinných listů.

Člověk je svobodný a má možnost volby, jeho chování však nesmí negativně ovlivňovat ostatní, a to s výjimkou případu, kdy je takové ovlivnění marginální.

Negativní následky aktivního kouření i pasivního vystavení tabákovému kouři na lidské zdraví jsou jednoznačně prokázány. Kouření je toxikomanií (závislostí na droze) a vede rovněž ke značným nákladům pro jednotlivce vystavené tabákovému kouři, jakož i pro společnost.

ČR je povinna přijímat účinná opatření k ochraně jednotlivce před vystavením tabákovému kouři, a to zejména ve vnitřních prostorách veřejných míst.

Před tabákovým kouřem je třeba zvláště důsledně chránit nezletilé. Nezletilí by neměli být vystaveni tabákovému kouři. Prostory, v nichž se kouří, by měly být nezletilým nepřístupné. V tomto směru by bylo vhodné zvážit zavedení zákazu kouření za přítomnosti nezletilých i v (přinejmenším některých) soukromých uzavřených prostorách.

Právo kouřit nespádá mezi základní lidská práva a nepoživá nejvyšší právní ochrany. Zákonodárce má velmi široké uvážení při jeho úpravě. Právní úprava kouření v ryzě soukromých prostorách by na druhou stranu za určitých podmínek mohla představovat zásah do práva na soukromí, poživajícího nejvyšší právní ochrany.

Uzavřené veřejnosti přístupné prostory, v nichž jsou poskytovány služby, sloužící uspokojování běžných životních potřeb člověka (včetně restaurací), by měly být přístupné všem, aniž by jejich uživatelé byli vystaveni riziku negativního ovlivnění svého zdraví tabákovým kouřem (to platí i pro jiné veřejnosti přístupné prostory, například společné chodby domů; vhodné by bylo podle mého názoru zvážit zavedení zákazu kouření i ve venkovních prostorách, kde dochází ke koncentraci osob, například zastávky), případně umožnit obcím přijmout odpovídající úpravu na jimi vybraných místech (např. parcích, sportovištích apod.).⁵⁰⁾

Zavedení obecně platné úpravy je vhodnější než nastavení režimu s řadou výjimek, které mohou vést ke zkreslování konkurence a porušení práva podnikatelů na nediskriminaci a rovné podmínky při podnikání.

Kouření nevede k natolik závažným následkům, aby se člověk nemohl svobodně, vědomě a jednoznačně vzdát práva na ochranu svého života a zdraví a souhlasit s negativním ovlivněním kouřením jako aktivní kuřák či osoba vystavená tabákovému kouři. Proto se domnívám, že by bylo vhodné zvážit zavedení ryzě kuřáckých zařízení, nepřístupných nezletilým, která by byla jasně označena a měla by stanoveny jasné podmínky provozu. Všechna kuřácká zařízení by podle mého soudu vzhledem k úrovni vědeckého poznání měla být zařazena mezi riziková pracoviště a provozovatel by měl plnit související povinnosti vůči orgánům ochrany zdraví⁵¹⁾ i zaměstnancům (zejména příplatek za práci ve ztíženém prostředí).⁵²⁾ Protože provoz kuřáckého zařízení představuje z dlouhodobého pohledu i zvýšení nákladů pro společnost, bylo by vhodné zvážit i zavedení zvláštních (či zvýšených) odvodů do systému zdravotního pojištění.

50) Viz § 9a zákona o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

51) Viz § 37 a násl. zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů a vyhl. č. 432/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

52) Viz § 117 zák. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 567/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Diskuse o zákazu kouření v restauracích je diskusí o lidské svobodě a jejích hranicích. Diskusí o míře tolerance a respektu k druhým a o tom, nakolik by do tohoto vztahu mělo a nakolik musí vstupovat právo. Lidská svoboda je křehká a zákonodárce musí vždy hledat rovnovážné řešení mezi protichůdnými zájmy a volit takovou úpravu, která by nezasahovala lidskou svobodu tam, kde to není nezbytné. Nalezení rovnovážného řešení mezi zájmy kuřáků, nekuřáků, zaměstnavatelů i zaměstnanců, chránícího zájmy jednotlivce i společnosti není jednoduché. V neposlední řadě je nezbytné, aby takové řešení bylo výsledkem veřejné diskuse a pokud možno nezvyšovalo napětí ve společnosti, byť je zřejmé, že výsledné řešení nebude (a ani nemůže) vyhovovat všem. Cílem tohoto článku bylo do této diskuse přispět.

Diskuse k problematice zákazu kouření

JUDr. Daniela Kovářová,
moderátorka

Dne 6. srpna letošního roku na zasedání vlády probíhala zvláštní diskuse – debata o absolutním zákazu kouření v restauracích. Poslanci hnutí ANO předložili návrh plošného zákazu a vláda se neshodla na žádném stanovisku, nebyla schopna formulovat stanovisko k návrhu. Zákaz kouření ovšem není ničím novým. Prvním na světě, kdo chtěl regulovat kouření, byl v roce 1590 papež Urban VII., který zakázal kouření v Chrámu Páně pod sankcí vyloučení z církve. První oficiální zákon zakazující kouření byl přijat v roce 1970 ve státě Minnesota, zakázal kouření na veřejných místech. Později se přidaly nejprve jednotlivé americké státy a později Ameriku následovala Evropa. Prvním státem upravujícím kouření na našem kontinentu byla Andorra v roce 2004. Dneska ovšem zákaz kouření na veřejných místech existuje už i v Keni, v Tanzanii a v Ugandě.

U nás ho upravuje § 103, 106 zák. práce, zakazující kouření na pracovištích. Zajímavé je také, že stará právní úprava, navazující na zákoník práce, ukládala zaměstnavatelům zřízovat kuřárny, zatímco nová už tuto povinnost nepřevzala, proto jsou kuřáci odsouzeni ke kouření před vchodem do úřadoven a na zadních dvorcích podniků. Pojďme si nyní chvíli povídat o tomto fenoménu.

Na úvod dlužno doplnit předcházející článek dr. Vlastníka o jeho ústně přednesený komentář:

JUDr. Jiří Vlastník

Hledal jsem podklady pro svůj článek, v němž jsem se nezabýval kouřením globálně, ale zaměřil jsem se jen na kouření v restauracích. Dodávám, že při úvaze o zákazu kouření je třeba vybalancovat dvě strany – právo kuřáků kouřit i právo nekuřáků svobodně se rozhodnout, zda chtějí pracovat v restauracích kuřáckých či nekuřáckých.

Rád bych ještě dodal, že se velmi obtížně hledají a nacházejí objektivní výzkumy příčinné souvislosti kouření a jednotlivých druhů onemocnění, souvislost se vyjadřuje v podobě odhadů nebo pravděpodobnosti. Faktem je, že

příčinná souvislost kouření a onemocnění nikdy není sto-procentní, vždy spolupůsobí více faktorů, nicméně podle průzkumů je kouření jednou z nejčtetnějších příčin úmrtí v Evropě, kde ročně umírá na následky kouření přes milion osob a na následky pasivního kouření 80 000 osob. U nás činí průměrná spotřeba cigaret 2000 cigaret na osobu a rok. Na druhé straně statistiky úmrtí nezohledňují, zda zemřelý kouřil či nikoliv, ale eviduje se onemocnění, na které člověk zemřel, a z těchto nemocí se dovozuje příčinná souvislost.

JUDr. Lubomír Kadaně

Základní důvod, proč stát chce něco regulovat, stojí pouze na odhadech pravděpodobnosti a ne zcela prokázaných negativních účincích kouření. Chci vaši pozornost obrátit k následujícímu faktu. *Nejzte červené maso, protože není zdravé.* Trvalo dvacet let, než lékaři své doporučení zcela změnili. Totéž se týkalo vajíček, rizikových kvůli oběma cholesterolům. A po dvaceti letech se opět vědecké teze změnily. Pokud jde o kouření, v poslední době jsem zaregistroval statistiky z Ameriky, které se přiklánějí k vlastnostem vrozeným, které si každý jedinec sebou nese. Kardiologové uvádějí: máte-li genetický základ dobrý, kouřením si ho moc nezhoršíte. Neříkám to proto, abych obhajoval kouření, ale jako ukázkou, jak se na nejistém základě daří státu, Evropské unii a v podstatě celému světu vybudovat docela dobře zdůvodněné argumenty pro zákaz kouření. K tomu navíc staví negativní následky pasivního kouření na stejnou úroveň jako kouření aktivní. A dalším bodem je paradox, neboť stát má na jedné straně relativně vysoké příjmy z tabákové daně a na druhé straně se snaží kouření omezovat.

Kuřákům většinou nevadí, když se v restauraci nebude kouřit, protože každému je cigaretový kouř nepříjemný při jídle. Otázka tedy zní, proč se tak pečlivě a do detailů věnujeme tomu, co má relativně chabý základ škodlivosti, která pořád není prokázána. A ještě si podřezáváme větev, pokud jde o příjmy státního rozpočtu.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D.

Jsem mile překvapen příspěvkem doktora Vlastníka, který je nekuřák, i dalších kolegů, a nechci opakovat, co říkali. Ve všech materiálech, které jsem četl, se nenajde nic objektivního, ani pokud jde o pasivní kouření. Nebezpečnost je srovnatelná s existencí Boha nebo globálního oteplování. Důkazy se nepředkládají, prostě to tak je. Prostě se předpokládá, že devět lidí z deseti zemře na rakovinu plic v důsledku kouření, ačkoliv to jsou věci, které se z medicínského pohledu naprosto exaktně kvantifikovat nedají.

Další poznámku bych měl k segregaci kuřáků. To je celospolečenský fenomén, že kamkoliv přijdu, jsem tázán, kdy už přestanu kouřit nebo kdy se zbavím toho zlovyku? A mě to obtěžuje, jako kdyby ze mě kouření dělalo méněcenného člověka. Oproti tomu jde druhý trend, neboť nový občanský zákoník dává právo na štěstí, právo na radost, na zálibu. Přitom se bavíme o 30 % obyvatel, bavíme se vlastně o největší menšině v České republice a nikdo nezkoumá její sociální vyloučení.

Pak bychom se mohli bavit o tom, jestli je to pokušení nebo závislost. Jestli jde o závislost, proč závislým ubírat veřejné prostory? A pokud jde o pokušení, pak to je radost. Byl bych rád, kdyby se vláda jasně vyjádřila, k jakému směru se přiklání.